

۱۴۴۰۲۲۲

جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی در قانون مجازات فرانسه

ترجمه و تالیف:

دکتر محمدرضا گودرزی بروجردی

لیلا همدادی

www.ketab.ir

شابک	978-600-96759-7-5
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۸۱۳۳۲
عنوان و نام پدیدآور	جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی در قانون مجازات فرانسه ترجمه و تألیف محمدرضا گودرزی بروجردی، نیلا عسکراف
فصلنامه نشر	نهاد راه قانون، ۱۳۹۵
پیشگفتار	۱۷۴ ص.
عنوان فرزندانی	فرانسه - قوانین و احکام France.Laws,etc
موضوع	حقوق جزا - فرانسه
عنوان	Criminal law - France
موضوع	آیین دادرسی جزایی - فرانسه
موضوع	Criminal procedure - France
زده بیدک ثانوی	۳۳۵/۳۴
زده بیدک کتبی	۱۳۹۵ - ۱۳۹۴/۳۴ - ۱۳۹۵/۳۴
سروشنامه	گودرزی بروجردی، محمدرضا، ۱۳۵۴ - گودرزی، بروجردی
تألیف	عسکراف، نیلا، ۱۳۵۴ - گودرزی، بروجردی
ویراست	نیلا

عنوان	جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی در قانون مجازات فرانسه
مؤلفین	دکتر محمدرضا گودرزی بروجردی - نیلا عسکراف
انتشارات	راه قانون
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۵
چاپ و صحافی	عاج
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	978-600-96759-7-5
قیمت	۲۰۰۰ تومان

صفحه	فهرست مطالب
1	سرآغاز سخن
10	قانون نامه های با اصالت
22	قابوگذار کیفری فرانسه
35	پس مدرن به مدرنیته کیفری در فرانسه
32	از مدرنیسم تا ساسا مدرنیسم کیفری
47	مدرن کیفری در فرانسه
54	سرنیزاسیون
79	مدرنیسم کیفری
84	در فیناسایش
88	قانون برابری
96	مسئولیت امنیت کیفری
105	امنیت عمومی زندان های فرانسه
140	شیوه اجرای برخی کیفرها
158	امنیت و آسایش کیفری

سر آغاز سخن:

از دویست سال زندانبانی در فرانسه تا یکصد سال زندانبانی در ایران^۱

با آنکه نهاد زندان از حیث تاریخی همزاد با تاریخ تمدن بشری است ولی تولد زندان با «ویکرد کیفری» را باید زاینده‌ی مدرنیته دانست. در واقع زندان کیفری به مفهوم یک کیفر ناشی از تفکر انسان مدرن دو قرن اخیر بوده است. زیرا بشر مدرن کیفرهای پیش از مدرنیته را بی‌رحمانه می‌دانست و به جای آن به کیفر روحی سلب آزادی روی آورد، یعنی: هتر بشر مدرن آن بود که «مرکز نقل سزاده‌ی و مجازات را از جسم به روح آدمی» منتقل نمود.^۲ حال آن که امروز صحت و سقم آن محل تردید است.

ریشه‌های این تفکر پس از وقوع انقلاب 1776 آمریکا و تأسیس نخستین حکومت جمهوری در دنیای مدرن بوجود آمد. ما اینجا که گفتند: «مجازات‌های پیش از انقلاب فرزندان نامرغ حکم می‌شدی یادشاهی است و در حکومت جمهوری محلی از اعراب ندارد.» از این رو فردای را استقلال از انگلستان به منظور امنیت بخشی به جامعه‌ی نوپیدا آمریکا بکسره به سراج عام سلب آزادی و نهاد زندان شتافتند و از آن روزگار چنین کیفری را در سطحی گسترده به بشر تحمیل نمودند. انقلاب فرانسه نیز با خود همین تفکر را بدنبال داشت، یعنی: پس از انقلاب در فرانسه آن نیز به یکباره مجازات‌های پیشین را وانهاده، یکباره به سوی کیفر سلب آزادی و نهاد زندان در پی آن زندان سازی و زندانبانی روی نهادند؛ البته در اروپای پیش از انقلاب فرانسه نظام زندانبانی با «ویکرد کیفری» بویژه از سوی کلیساها آغاز شده بود. چنانکه با تأسیس «زندان روحخانه‌ی سن پل رم از سوی باب کلمان یازدهم در سال 1703 به اوج خود رسید

۱. این نوشتار کم و بیش همواره با یکصدمین سال از زوفااد تاریخی «سلب مروت» به «ورود پدیده‌ی مدرنیته به کشور» و در پی آن قانونگذاری کیفری و زندانبانی و زندان سازی، به قلم

۲. با این اوصاف فضاوت در مورد ایجاد این کار ست از سوی بشر مدرن، بسیار دشوار است، زیرا نمی‌تواند این ادعا را که کیفر روحی سلب آزادی امروز انسانی‌تر از کیفرهای دیروز است، مورد تأیید قرار دهد.

۳. رگ: مورس بوروا و داوند جی رونسن، تاریخچه‌ی افسورد زندان، ترجمه‌ی محمد زکریا، نشر برزخ و دیگران: نشر میزان، ج: نخست، 1384، ص: 212

۴. همچنین رگ: محمدرضاگودزی و پروچر دی و لیا معادی، تاریخ تحول زندان، نشر میزان، ج: نخست، 1385، ص: 14

الف- دویست سال زندانبانی در فرانسه^۱

اداره‌ی زندان‌های فرانسه به طور رسمی در پی وقوع انقلاب بزرگ 1789 و تدوین نخستین قانون نامه‌ی کیفری در 1791- که توسل به حبس را جایگزین بسیاری از کیفرهای متداول پیش از انقلاب می‌نمود - در سال 1795 به طور رسمی تأسیس شد. اصول اجرای کیفر حبس نیز با تدوین قانون نامه‌ی کیفری 1810 ناپلئون بناپارت، اندک اندک مورد اجرا و اعمال قرار گرفت. در طی قرن نوزدهم و آغاز قرن بیستم اداره‌ی زندان‌های فرانسه وابسته به وزارت کشور بود، تا آنکه در سال 1911 با درخواست وزیر دادگستری این اداره از وزارت کشور منتزع و به وزارت دادگستری منحق شد، این خود انقلابی در انسانی سازی شیوه‌های اجرای مجازات بود.^۲ در سال 1945 و پس از پایان جنگ دوم جهانی، اصلاحاتی در 14 اصل از جمله: اصل انسانی سازی اجرای کیفرها و توجه به کار برای زندانیان هم به عنوان یک اصل و هم به زبان یک تکلیف، توسط پل امور،^۳ وزیر دادگستری آن روزگار، به مرحله‌ی اجرا درآمد. از آن زمان بر اینها در این کشور در سال 1959 نهاد قاضی اجرای مجازات ها و «تعلیق سرافرازان» و «اقبت»^۴ وارد نظام کیفری گشت که برخی نویسندگان اثرات انقلابی دیگر در تدوین کیفرهای اساسی فرانسه را به شمار می‌آورند.^۵ در سال 1981 کیفر مرگ لغو شد و در پی آن در سال 1983 کیفر «کار عثم المنفعه» و اصلاح قواعد مربوط به حقوق زندانیان در دستور کار قرار گرفت. سرانجام در سال 1995 به اختیارات نهاد «قاضی اجرای

^۱ - برای مطالعه‌ی بیشتر رک: برناربولوک: کیفرشناسی، ترجمه‌ی محسن نجفی اربدآبادی، مجد، چ 4، چهارم 1384، همچنین رک: ژته هارتینز، تاریخ حقوق کیفری در اروپا، ترجمه‌ی محسن نجفی اربدآبادی، مجد، چ نخست، 1382.

^۲ - با این همه در طی دوران جنگ جهانی دوم (1939-1945) بازهم اداره‌ی زندان ها، وزارت کشور واگذار شد.

^۳ - P. M.

^۴ - Le sursis et la mise à l'épreuve.

^۵ - برناربولوک، کیفرشناسی، ص 50 و پس از آن.

^۶ - به منظور مطالعه‌ی کیفرهای اجتماعی و کارهای عام المنفعه رک: محمد رضا گودرزی بروجردی، کیفرشناسی نوین، یا کیفرهای اجتماعی، مجد، چ نخست، 1384، همچنین رک: دکتر محمد آشوری، جایگزین های حبس، نشر گرایش، 1382.

مجازات ها «افزوده شد و در این اواخر یعنی سال 2004 «دادگاههای اجرای مجازات‌ها «نیز بصورتی چند مرحله‌ای (تختین، پروهس و فرجام) وارد قوانین کیفری گشتند.¹

ب- یکصد سال زندانبانی در ایران

صرفنظر از مزایای مدرنیته، یکی از زیان‌های خسارت بار آن برای جامعه‌ی ایرانی، تحمیل نهاد زندان بود چرا که از فردای روز انقلاب مشروطه، نوگرایان ایرانی به مجازات روحی سالب آزادی، به جای مجازات‌های سنتی روی آوردند. پیامد اجتناب ناپذیر این رویداد برای نظام عدالت کیفری ایران، زندان‌سازی و زندانبانی بود. تا آنجا که در سال 1293 گروهی از مستشاران سوئدی که برای تأسیس زندان‌داری وارد ایران شده بودند، تختین آیین نامه در امور زندان‌ها را تحت عنوان «نظامنامه‌ی محبس» تهیه و تدوین نمودند. پس از تصویب قانون مجازات عمومی در سال 1304 که به کارگیری کیفر سلب آزادی ویزی باز آن بود، تختین آیین‌نامه‌ی نظامند در امور زندان‌ها در سال 1307 در 38 ماده و چند تبصره به تصویب علی‌اکبر، وزیر وقت دادگستری، رسید. زیرا وی در پی آن بود که با تصویب آیین‌نامه‌ی امور زندان‌ها جلوی خودسری‌های مأموران شهرداری را که در آن روزگار زندان‌ها مستأجر اداره می‌شد و با امتثال امر از رضا شاه بهفوی، از هیچ جنایتی در زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها فروگذار نمی‌گشت، بگیرد. در سالهای بعدی دوران حکومت بهفوی باز هم آیین‌نامه‌های زندان، دستوراتی تغییر و دگرگونی گردید.²

با وقوع انقلاب اسلامی در نور زندانبانی تحولی شگرف روی داد چرا که گردانندگان شورای انقلاب که خود از تبعید زندان‌ها هاشمیده بودند، دیگر حاضر به اداره‌ی آن توسط سپهرانی نبودند. پیامد این تفکر سوبت قبول انقلابی موسوم به قانون «واگذاری اداره‌ی زندان‌ها به وزارت دادگستری» در سال 1355 بود. در اجرای این قانون، آیین‌نامه‌ی زندان‌ها باز هم در سال 61 دستخوش اصلاح و دگرگونی شد. در سال 64 قانونی بنیادین موسوم به «قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها به سازمان زندان‌ها، اقدامات تأمینی و تربیتی

2- ژان پل، سرم، دورنمای اروپایی زندان، ترجمه‌ی محمد رضا گودرزی پروچردی و لاله معتمدی، چاپ نخست، 1384، صص 6-7.

3- برای مطالعه‌ی تحولات آیین‌نامه‌ی زندان‌ها رک: محمد رضا گودرزی پروچردی، درآمدی بر آیین‌نامه نویسی در امور زندان‌ها (مفهمه‌ی آغازین آیین‌نامه‌ی اجرای زندان‌ها)، نشر رابعه، چ نخست، 1384، صص 1 و 2.

4- این قانون در 12 شهریور 58 به تصویب شورای انقلاب اسلامی رسید.

کشور» به تصویب رسید و در پی آن آیین‌نامه‌های اجرایی زندان‌ها یکبار دیگر در سال‌های 67، 68، 72، 80 و 81 و سرانجام در راستای سیاست‌های توسعه‌ی قضایی در سال 84 دستخوش اصلاح و دگرگونی گردید.

هدف از یادآوری تاریخچه‌ی دویست ساله زندان در فرانسه و یک صد ساله آن در ایران آن بود، که همراه با مرور رخدادها و تجارب تاریخی گذشته، در این زمینه خود را دریابیم و بدانیم هم اکنون و در آینده‌ی نزدیک نیز بی‌نیاز از اصلاح قوانین و مقررات زندانبانی و نظام اجرای مجازات‌ها نیستیم. به واقع یکی از اهداف ترجمه‌ی این مجموعه‌ی گسترده، که خود به مناسبت ارتباطی کثری از سوی یکی از کارشناسان مدرسه‌ی ملی علوم زندانبانی فرانسه - براختیار اینجانب قرار گرفت و برگرفته از 1. قانون عمومی اداره‌ی زندان‌ها، 2. آیین‌نامه‌های اجرایی قانون آیین دادرسی کیفری یا «Partie Réglementaire» در زمینه‌ی ساختارهای این دادرسی کیفری و مصوبه‌های شورای دولتی یا «Partie Décrets» در اجرای مواد آیین دادرسی کیفری تهیه شده و هر دو به تصویب شورای دولتی درآمده اند، سرانجام بخش احکام وزارتی یا «Partie Arrêtés» قانون آیین دادرسی کیفری است که از سه عبارت دادگستری و به منظور ساماندهی اداره‌ی زندان‌ها، تهیه و ابلاغ شد. این کتاب سو ایجاد زمینه برای بهره‌برداری از دستاوردهای مفید مطالعات حقوق تطبیقی، بومی، جاری در تدوین و اصلاح مقررات داخلی است و از دیگر سو و همراه با ترجمه‌ی قانون مجازات فرانسه، بهره‌گیری از آن به عنوان کتاب‌هایی مرجع بویژه در تهیه‌ی پایان‌نامه‌ها و پایان کارهای دکتری دانشگاهی است، که در پایان نیز واژه‌نامه‌ای تخصصی، سبب، سبک، سبک‌شناسی، حقوق اجرای مجازات‌ها و علوم زندانبانی بر آن افزوده شده است و بدین وسیله به جامعه‌ی حقوقدانان کشور و متصدیان و مجریان امور تقدیم می‌گردد. اکنون که به لطف پروردگار این اثر مراحل پایانی خود را طی می‌کند، لازم است مراتب سپاسگذاری خویش را از استادان، آقای دکتر جمشیدی، معاون محترم حقوقی و توسعه‌ی قضایی، به خاطر مساعدت‌ها و توجه‌های بی‌دریغشان در به تم‌نشدن این ترجمه، سرکار خانم مقدادی، همسر گرامی‌ام، به خاطر همکاری مستمرشان در ترجمه و بازخوانی این اثر و سرانجام سرکار خانم احمدی و آقایان ربیعی، سبب بویژه مرتضی رستمی به خاطر زحماتی که در حروفچینی، صفحه‌آرایی و بازخوانی متن از تنقید شده‌اند، صمیمانه ابراز دارم.

دکتر محمدرضا گودرزی بروجردی

مقدمه:

عمر هزار ساله قرون وسطی کم و بیش با کشف قاره جدید در سال 1492 م. به پایان خود نزدیک می شد؛ گفتمان رنسانس با جنبش بازگشت به علم و دانش و فلسفه یونان و هترا، قوانین و معماری رم باستان که از دیر باز و از قرن یازدهم - بویژه با جنبش احیای حقوق رم - در مدرسه حقوق بلونیای ایتالیا آغاز شده بود، رفته رفته در آستانه فراگیر شدن در سراسر اروپا بود. همزمان با تبش قبر از میراث حقوق رم، رشد رنسانس حقوقی و مدرسه های حقوق مدرسی و اسکولاستیک اروپا و فرانسه در سده های 13 و 14 میلادی؛ رنسانس در سایر جنبه های خود نیز با رشدی فزاینده روبرو بود: هنر و ادبیات، جنگاوری، معماری، سیاست، مد و لباس و فلسفه و... این رویه در قرن های 15 و 16 به اوج خود رسید. این هم گامی است که اروپاییان به باور تاریخدانانی چون ویل دورانت در دوران گذار از عصر ایمان به عصر اصلاحات الهی خود سیر می کردند.¹ روند های تاریخی قابل

تامل نظیر: نهضت پروتستانیسم و کالوینیسم، توسعه تجارت و صنعت و مرکانتینیسم، فلسفه روشنگری، جنبش های اجتماعی، و تلاش برای بازسازی و احیای حقوق رمی و حقوق مدنی، تفکرات اجتماعی و جایگزینی شهروند به جای رعیت، انقلابهای اجتماعی، ظهور نئونامه های ناپلئون بناپارت، شعار آزادی، برابری و برادری، عبور از اسطوره سازی و اسرارزدایی های تاریخی، خرد پرستگر و مدرنیته، وتحولات گسترده سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، حقوقی و... قرن های نوزدهم و بیستم، از چه حکایت دارند؟ در قلمرو حقوق جزا چه ما چه می

¹ ویل دورانت، نویسنده، فیلسوف، تاریخ نگار آمریکایی و خالق تاریخ تمدن، زاده سال 1858 و در گذشته به سال 1917.

جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی در قانون مجازات فرانسه» 9

گویند؟ آیا مجازات و ماهیت تنبیه در حقوق جزای امروزین فرانسه و حتا بسیاری از عناصر حقوقی ما ایرانیان محصول روندهای تاریخی است؟ زاینده ی مدرنیته و خرد نقاد است؟ یا آنکه هر دو امر، بر اهمیت مینمایند، ولی یکی بر دیگری اصالت و تفوق دارد؟ این فصل با تفسیری هرمنوتیک، در پی پاسخ به این پرسش هاست.

www.ketab.ir